

קיג: המקבל שדה מחבירו פרק תשיעי בבא מציעא

מזמיה ומטה. צפ' שום הימונים (ערכין דף כג:) לא תני אלא מטת המוצעת משום דמוצעת לא שצקינן ליה אלא אחת כדאמר נמי הכא מטת ומטת וצפ' אע"פ (כמוצות דף סד:) גבי מטתה אשתו על ידי שליט צעני שצישאלל דלא יהיב לה אלא מטת ומפך משום דהתם קודם שנשאת לו לא היה לה אלא חדא מטתה: **השתא** זבוני מזבנינן. הכסת והכר שיש לו צעין סדורי מסדרינן בתמיה פירוש ולכן נסדר לו להניח מן המעות כדי לקנות כסות לזורך שנים עשר חדש כמו שעושין בערכין: **נימא** איה אע"פ דירי רמיה. לאו אמתני' פריך אמאי מחזיר לו הכר דא"כ למה המתין עד כאן ועוד דמה לריך טעם על מלות המקום ועוד וכי לא ידע דכתיב (דברים נד) ולך מהיה נדקה אלא על כרחך ידע ואפילו הכי מקשה ליה וא"כ מה מתוך לו אלא נראה דלרבי עקיבא ורבי ישמעאל פריך דאמר כל ישראל בני מלכים הם וכולן ראויין לאותה אילנות ואמאי כיון דלאינו לזבשה אלא לכבוד ולגוי צעלמא למה יש לנו לומר שכל זה הטיל הכתוב על המלוה כיון שלא פירש הכתוב צדקה ולא היה שייך עליו יותר מעל אחר כיון דקגיא ליה צללו הכי ומשני גס צאליטלא שייך לומר לך מהיה נדקה והטיל עליו הכתוב שלא למונו ממנו הגוי והכבוד והתענוג שהורגל בו עד עתה: הקדש

קלב א מיי פ"ג מהל' מלוה הל' ד סגג לאוין קפ"א טושי"ע ח"מ ס"ו לו סעיף ו: קלב ב מיי שם הל' ג טושי"ע שם ובפטי' פ: קלב ג מיי שם הל' ו ועיין בהשגות ובמ"מ טושי"ע שם סעיף ח וסעיף כג: קלב ד מיי פ"א שם הל' ז טושי"ע שם סעיף כג: קלב ה מיי פ"ג מהל' ערכין הל' יד סגג עשין קל"ז: קלב ו מיי פ"א מהל' קפ"א טושי"ע ח"מ ס"ו לו סעיף ו: קלב ז מיי פ"א מהל' שנת הל' טו ונהל' ין סגג לאוין סה טושי"ע ח"מ סימן שם סעיף טו: קלב ח מיי שם פ"א מהל' כג סגג שם טושי"ע ח"מ ס"ו שם סעיף א: קלב ט מיי פ"א מהל' מלוה הל' ז סגג לאוין קפ"א טושי"ע ח"מ ס"ו לו סעיף כג:

תורה אור השלם
1 אם חבל תחבל שלמת רעך עד בא השקמש תשיבנו לו:
שמות כב כה
2 פי תשה בךך משאת מאומה לא תבא אל ביהו לעבט עבטו:
דברים כד י
3 בחוץ תעמד וקאיש אשר אתה נשה בו יציא אליך את העבט והחפזה: דברים כד יא

לא שליה ב"ד כמלוה ת"ש יאם חבל תחבל שלמת רעך בשליח בית דין הכתוב מדבר אתה אומר בשליח בית דין הכתוב מדבר או אינו אלא בבועל חוב כשהוא אומר **לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו** הרי בע"ח אמור הא מה אני מקיים אם חבל תחבל שלמת רעך בשליח ב"ד הכתוב מדבר תנאי היא דתנאי אשליח ב"ד שבא למשכנו לא יכנס לביתו למשכנו אלא עומד מבחוץ והלה מוציא לו משכנו שנאמר **בחוץ תעמוד והאיש ותנאי אידך בע"ח שבא למשכנו לא יכנס לביתו למשכנו אלא עומד בחוץ והלה נכנס ומוציא לו משכנו** שנאמר **בחוץ תעמוד ושליח ב"ד שבא למשכנו הרי זה נכנס לביתו וממשכנו יולא ימשכנו דברים שעושין בהן אוכל גפוש ואי יגותן מטה ומטה ומצע לעשיר מטה ומטה ומפץ לעני לו יאבל לא לאשתו ולא לבניו ולבנותיו כדרך שמשדרין לבע"ח כך מסדרין בערכין כלפי לייא עיקר סידור בערכין כתיב אלא אימא כדרך שמשדרין בערכין כך ימסדרין לבע"ח אמר מר גותן מטה ומטה ומצע לעשיר מטה ומטה ומפץ לעני למאן אילימא לאשתו ולבניו ולבנותיו הא אמרת לו אבל לא לאשתו ולבניו ולבנותיו ואידי לדידיה תרתי למה לי חדא דאכיל עלה וחדא דזג עלה כדשמואל דאמר שמואל כל מילי ידענא אסותיהו לבר מהני תלת מאן דאכיל אהינא מירא איליבא ריקנא ומאן דאסר מיתנא דכיתנא רטיבא אחריצה (ומאן דאכיל נהמא ולא מסגי ארבעה ג' גרמידי תני תנא קמיה דרב נחמן כדרך שמשדרין בערכין כך מסדרין לבע"ח א"ל השתא זבוני מזבנינן ליה סדורי מסדרין ליה ומי מזבנינן ליה והתנן מחזיר את הכר בלידה ואת המחרישה ביום תנא כרשב"ג תנא קמיה ויהי קאמר ליה השתא לרשב"ג זבוני מזבנינן ליה סדורי מסדרין ליה דתנן רשב"ג אומר אף לעצמו אינו מחזיר אלא עד שלשים יום מכאן ואילך מוכרין בב"ד וממאי דכי קאמר רשב"ג זבוני מזבנינן ליה קאמר דלמא הכי קאמר עד שלשים יום הדר ליה בעיניה מכאן ואילך מיהדר ליה למאי דחזי ליה ומזבנינן מאי דלא חזי ליה אי סלקא דעתך אית ליה לרשב"ג האי סברא ליבא מידי דלא חזי ליה דאמר אבי רשב"ג ורבי שמעון ורבי ישמעאל ורבי עקיבא כוליהו סבירא להו כל ישראל בני מלכים הן רשב"ג ודתנן ילא את הלוף ולא את החרדל רשב"ג מתיר בלוף מפני שהוא מאכל לעורבין רבי שמעון ודתנן בני מלכים סכין שמן וורד על גבי מכותיהן בשבת שכן דרכן לכוף בחול ר' שמעון אומר כל ישראל בני מלכים הן רבי ישמעאל ורבי עקיבא דתנאי הרי שהיו נושין בו אלף זוז ולבוש איצטלא בת מאה מנה מפשיטין אותה ממנו ומלבישים אותה איצטלא הראויה לו ותנא משום רבי ישמעאל ותנא משום רבי עקיבא כל ישראל ראויין לאותה איצטלא ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דיהיב ליה מאי דחזי ליה ומזבנינן מאי דלא חזי ליה בשלמא כר וכסת חזי ליה דביני בניי אלא מחרישה למאי חזיא אמר רבא בר רבה מחרישה דכספא מתקף לה רב חגא ולימא ליה לאו עלי קרמית אמר ליה אביי איברא**

לא שליה ב"ד ימלוה. והכי קאמר בחוץ תעמוד אתה והאיש שהוא שליח ב"ד ואשר אתה נושה בו יוציא אליך: הרי בעל חוב אמור. שאינו ראוי: **הסגנון מדבר**. שהוא ראוי ליכנס לחובלו והכי קאמר קרא אם חבל תחבול על ידי שליח ב"ד עד זוא השמש תשיבנו לו: **שנאמר בחוץ תעמוד והאיש**. שהוא שליח בית דין גם הוא יעמוד בחוץ: **לא ימשכנו כלים שעושין בהן אוכל נפש**. דליתרבו ממי נפש הוא חובלתי: **מטה ומטה**. לקמן הוא מפרש אחת לאכול ואחת לישן: **מצע**. של לצד שקורין פולטר"א במקום שאין כסמות: **לעשיר**. שהורגל במצעות: **ומפץ לעני**. לפי מה שהורגל דגבי ערכין כתיב ואם מך הוא מערכך (דרכין ע"כ) החייהו מערכך גזבר הבא למשכנו כשאין ידו משגת והוא ידון בהשגת יד דכתיב (ויקרא כו) והעמידו לפני הכהן והעריך אותו הכהן משייר לו כדי חייו ונטול השאר וינא ידו הקדש ואפי' העשיר לאחר שאמרוהו ונטול מה שצידו ומינה נמי גמרינן לצעל חוב שמיירין לו כדי חייו כדאמר לקמן (דף קיד) דגמר מיכה מילה: **לו**. הוא לריך ליתן מטה אלל לא לאשתו ולבניו דהחייבה כתיב ולא הוטל על המלוה להחיות את בני ביתו: **שמשדרין**. שמין להניח לו כרבי חייו לשון והעריך אותו. לישנא אחרינא שמשדרין לשון שרד ושמינן שמעתי: **אדרבה עיקר סידור בערכין כתיב כדפי לעיל**: **למאן**. המטה השנית: **מיתנא רטיבא דכיתנא אחריצה**. חבל לת של פשתן על מתניו: **אהינא**. תמנא: **אליבא ריקנא**. קודם אכילה: **ולא מסגי ארבעה גרמידי**. קודם שישן. הלכך יבנין ליה מטה שניה ומשישה ברחוק ארבע אמות ממקום אכילתו ועל כרחו ירגיל לעמוד וללכת במשכבו ולא יישן על מטה שאכל: **זבוני מזבנינן ליה**. לאחר שלשים יום אף כלים הצרכין לו כדתנן משלשים ולהלן מוכרין: **סנא כרנן שמעון סני סנא קמיה**. דרז נחמן לךך מתני רשב"ג אומר כדרך שמשדרין וכו': **זבוני גמרי**. שלא ישאיר לו לפי צרכו צלמנוס: **צענייה**. כמות שהיא חסובה. אם חבל כסות של מעיל יחזיר לו הוא צעמא: **מהדר ליה מאי דחזי ליה**. ימכור לו של שיראין ויתן לו אחת של אמר ואחת של קנבוס: **אי אית ליה לרבן גמליאל האי סברא**. לסדר לצעל חוב: **ליבא מידי דלא חזי ליה**. מאחר שהורגל בו דהא שמענא ליה דאמר כל ישראל בני מלכים הם דאמר אביי וכו': **לא אם הלוף ולא אם החרדל**. מטלטלין צשבת שאינם ראויים היום לא זה לצעל ולא זה לטחון. לוף מין קטנית ואינו ראוי למאכל כשהוא חי ואפילו בלא שום מכה הלכך כי איכא מכה נמי לא מוכחא מילתא דלרפואה עבד (דכי גזרו) רבנן משום שחיקת סממנין: **מפשיטין אותה ממנו**. לפרוע לצעל חוב את חובו: **צלמא כר וכסת**. דתנן צמתימין איכא למימר מוכרין דקאמר רשב"ג לביני בניי קאמר לקנות גרועה הימנו וביני בניי יטול צחובו: **אלא מחרישה**. דקתני צמתימין ועלה קאמר רשב"ג מוכרין מאי בניי צניי איכא: **ונימא ליה**. מלוה: **לאו עלי דידי רמיא**. לפרכך: איברא

(א) ע"י שנת מהל' ג, פי' אמות וכן פי' רש"י לעיל סד. ד"ה בני גרמידיה, (א) שנת קמ"ד, (ד) שנת קכו; (א) שנת קיא, (ו) כמוצות סה, (ו) נ"פ' כמין מספרק היא ומחך בה שברו צמרחן ערוך ערך מחרש וע"ל עמוד א' צמוס סד"ה ואם המחרשה, (ח) דברים כד, (ט) ויקרא כו, (י) ג'עיל ע"א, (י) דלגמורו כ"י, (י) ע"י חוס' כמוצות סה. ד"ה ונתן מירלו צחופן חת"ל.

הגהות הגר"א

[א] גבי ונתן מטה כו. י"ב דעת הרמב"ם שאינו נטול אלא חלו צלל אלל לא שאר (כלים) שמשדרין בשעת גביה והרמב"ן ורשב"א כתבו דכל הסדור (דערכין) מסדרין לו ג"כ כאן ח"ש כדרך כו' ודעת הרא"ש דאין נטול לו כלום ומ"ש ונתן כו' קאי אשעת גביה וה"ה כל הסדור ח"ש (במתני' שמיין כו' ודעת הרמב"ן שמיין לו כל הסדור כמ"ל רק מה שא"ש לו תמיד כיון כו' ומחרישה אינו מנע לו כי אם צעת ערוך ח"ש צמתי' ומחזיר כו' והרמב"ם י"ל דכר לאו בכלל מצע וכן משמע דצרכיו (ועמ"ש רבינו בח"מ ס"ו לו ס"ק נה):

לעני רש"י

פולטר"א (פולטר"א) לכה.

מוסף רש"י

לא את הלוף. מין קטניות שאינו ראוי מפילו לבהמה (שבת קכב). שהוא מאכל לעורבין. כגון עשירים שמגדלין עורבין לגדולה (שם). סבין שמן ורוד על גבי מכותיהן בשבת. ולא גזר משום שחיקת סממנין (שם).

לעופות: לעורבים. וישראל בני מלכים ויש להם לגדל עורבים לנוי ולשחוק: **שן דרין לכוף צחול**. בלא שום מכה הלכך כי איכא מכה נמי לא מוכחא מילתא דלרפואה עבד (דכי גזרו) רבנן משום שחיקת סממנין: **מפשיטין אותה ממנו**. לפרוע לצעל חוב את חובו: **צלמא כר וכסת**. דתנן צמתימין איכא למימר מוכרין דקאמר רשב"ג לביני בניי קאמר לקנות גרועה הימנו וביני בניי יטול צחובו: **אלא מחרישה**. דקתני צמתימין ועלה קאמר רשב"ג מוכרין מאי בניי צניי איכא: **ונימא ליה**. מלוה: **לאו עלי דידי רמיא**. לפרכך: איברא